

KAČE

Zgradba in razvoj

Kačine luske so iz roževine ali keratina. To je beljakovinska snov, ki sestavlja tudi lase, nohte, kopita in razne druge zunanje dele vretenčarskega telesa. Pri kačah so luske pogosto gladke in prelivajočih se barv. Kače se levijo in odvržejo staro kožo z luskami vred (kačji lev). Imajo dobro razvito hrbtenico, ki lahko ima prek 450 vretenc. Na vsako vretence se pripenja par reber. Iztrebki prebavil ter izločki sečil in jajčeca oz. semenčice iz spolnih organov se izločajo v skupno kloako. Kače nimajo nog ali pa so zelo okrnjene. Imajo značilno razcepljen in izredno gibljiv jezik. Z njim hitro opletajo ter iz okolja prenašajo kemijske molekule do posebnega vonjalnega organa na ustnem nebu. Oploditev je pri kačah notranja. Nekatere vrste kač se pariyo v velikih skupinah takoj spomladi, ko prilezejo iz prezimovališč. Jajca največkrat odložijo v talne razpoke ali v trohneče rastline. Jajca so pred izsušitvijo in mehanskimi poškodbami dobro zaščiteni z apnenčasto ali usnjasto lupino. Znotraj lupine je zarodek, obdan s posebno membrano (amnion), s pomočjo katere diha. V drugi membranski vreči (alantois) pa se zbirajo razne odpadne snovi, ki nastajajo ob razvoju zarodka. Pri mnogih vrstah kač ostajajo oplojena jajca v jajcevodih, dokler se zarodki popolnoma ne razvijejo. Te živali so jajcerodne ali ovoviviparne in mladiči prilezejo iz jajc takoj potem, ko samica jajca odloži. Tudi pri večini morskih kač se mladiči izležejo že v materinem telesu, tako da te kače nikoli ne pridejo na kopno! Indijski pitoni in razne vrste kober s telesom ovijejo jajca ter jih tako čuvajo in grejejo.

Bivališče in razširjenost

Vsi današnji plazilci so poikilotermne ali ektotermne živali, zato je vzdrževanje njihove telesne temperature odvisno od temperature okolja. Takšnim živalim pravimo tudi mrzlokrvne in zanje je značilno, da same iščejo primerno topla mesta. Kadar je njihovo telo preveč ohlajeno, si poiščejo topla mesta, pregrevanje telesa pa preprečijo tako, da si poiščejo hladnejše mesto. Za večino plazilcev je najprimernejša telesna temperatura 25-30 °C. Pri nižjih temperaturah telesa se upočasnijo telesna presnova in živali postanejo lenobe. Pri kačah se telesna presnova v hladnejših delih leta izredno zmanjša in živali preidejo v zimsko spanje (hibernacija). Pred tem si poiščejo primerno prezimovališče v votlinah ali pa se zakopljejo v zemljo ali blato. Zaradi za vodo neprepustne kože in zaradi ledvic, ki porabijo zelo malo vode, so plazilci osvojili tudi bolj sušna in vroča območja Zemlje.

Prehrana

Plazilci so večinoma mesojede živali. Prehrana življenjskem okolju, tako da je njihov plen lahko vsaka žival, ki je manjša od njih. Kače pogoltnejo cele živali. To jim omogočajo izredno elastične vezi med spodnjo čeljustjo in lobanjo, zaradi katerih lahko kače zelo na široko odprejo usta. Velike anakonde in pitoni lahko pogoltnejo celo blizu 50

kg težke in kot mlada koza ali srna velike živali. Jamičarke ali klopotače ter udavi zasledijo svoj plen s pomočjo posebnih čutilnih organov v jamicah na sprednjem delu glave. S temi čutili lahko zaznajo celo temperaturne razlike do 0,2°C. Morske kače imajo posebne prilagoditve za izločanje odvečnih količin soli, ki jo dobivajo iz hrane in morske vode.

Premikanje

Za premikanje uporabljajo kače rebra, bočne mišice in trebušne luske ali pa katerokoli kombinacijo omenjenih treh gibal. Rogata klopotača ali postranik iz južnih predelov ZDA in Mehike se premika z bočnim zvijanjem in prestavljanjem telesa ter tako zmanjšuje stik z vročimi tlemi. Afriška črna mamba in nekatere druge vrste kač lahko šinejo s hitrostjo do 16 km na uro, tako da s hitrim premikanjem reber 'tečejo' po podlagi. Morske kače imajo bočno sploščeno telo, prilagojeno za zvijajoče se plavanje.

Kačji strup

Žleze slinavke so pri mnogih vrstah kač spremenjene v strupne žleze in izločajo močan strup. Kemijska sestava strupa je zelo različna. Izloček strupnih žlez nekaterih vrst kač je sestavljen iz več različnih beljakovinskih strupov, ki na druge živali različno učinkujejo. Ugriz strupene kače večinoma povzroči mišično ohromelost in prepreči dihanje ali pa hudo poškoduje kri in druga telesna tkiva. Čeprav na vsem svetu (predvsem pa na toplejših območjih) za posledicami kačjega pika vsako leto umre več tisoč ljudi, strupene kače večinoma niso tako napadalne ter pred človekom raje pobegnejo in se skrijejo.

Pri večini strupenih kač so strupne žleze povezane s posebnimi zobmi strupniki, ki so ponavadi večji od ostalih zob. Človeku so najnevarnejše vrste strupenih kač z votlimi strupniki na prednjem delu gobca (gadi, kobre, jamičarke ali klopotače). Ti strupniki so pri gadih in jamičarkah gibljivi in so v zaprtih ustih položeni na zgornjo čeljust, pri odprtem gobcu pa se postavijo pokonci in so ob ugrizu takoj pripravljene vbrizgati strup v ranico. Med strupenjačami s prednjimi strupniki so še zlasti nevarne kobre, saj znajo nekatere vrste trup tudi pljuvati do približno 1 m daleč in z njim natančno zadevati. Človeku so manj nevarne strupenjače z žlebičastimi strupniki na zadnjem delu čeljusti (blizu požiralnika), saj lahko te živali spravijo strup v žrtev šele po daljšem žvečenju.

Klopotača je strupena kača s spredaj ležečimi, premičnimi strupniki. V jamici na obeh straneh smrčka so za toploto občutljiva čutila, s katerimi klopotače ponoči zlahka zaznajo svoj plen. Klopotalo na koncu repa je iz roževinastih členov in z njim klopotače opozarjajo morebitne večje neprevidne živali ali napadalce na svojo prisotnost.

Premikanje kač

Nobena kača nima nog, pa se kljub temu premika zelo hitro. Po zemlji se plazi v cikcaku tako hitro, kot hodimo. Premikanje z zvijanjem je gibanje, ki je značilno za

veliko kač v vodi in na kopnem v rovu se kača lahko premika kot hrmonika.Nekateri puščavski gadi in klopotače skušajo zmanjšati stično površino telesa z vročim peskom tako,da se premikajo naprej z boki.Navadni udav se premika naravnost naprej s krčenjem trebušnih mišic.

Na začetek

VOHANJE

Kača voha,kadar iztegne iz gobca jezik.Kače namreč zelo dobro vohajo in na ta način iščejo hrano.Jamičarke imajo za nosnicami čutne jamice,s katerimi zaznavajo spremembo temperature v okolju.S tem čutilom lahko kača zasledi plen s stalno toplo krvjo celo v popolni temi.

Na začetek

LEVITEV

Kače se redno levijo.Kemična sestava stare se spremeni,ko je spodnja nova plast celic ustrezno razvita.Stara koža počí,običajno okoli ust,kača se izvije iz nje,stara koža je brezbarven ostanek.Kača,ki se je pravkar zvalila,ima živo obarvan vzorec,kot na primer afriški boomslang.

Na začetek

NEKATERE VRSTE KAČ

Navadni udav je velika kača,saj zraste do3.6m.Živi v podzemeljskih luknjah ali v drevesih marsikje v Južni Ameriki.Lovi ptiče in majhne sesalce,kot so podgane ali agutiji.Ubije jih tako,da se s telesom ovije,zdrobi in nato pogoltne.

Gozdna klopotača je običajna žival severozahodnih območij Združenih držav Amerike in južne Kanade.Je zelo strupena.Zraste do 2m,pozimi pa se zadržuje po skupinah.